

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра двигунів та гібридних енергетичних установок
(назва)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри двигунів та гібридних енергетичних установок
(назва кафедри)

Сергій КРАВЧЕНКО
(підпис) (ініціали та прізвище)

« »   2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Хімотологія та нуль-вуглеводневі джерела живлення силових агрегатів
транспортних засобів
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший
перший (бакалаврський) / другий (магістерський)

галузь знань 14 Електрична інженерія
(шифр і назва)

спеціальність 142 Енергетичне машинобудування
(шифр і назва)

вид дисципліни профільна підготовка
(загальна підготовка / професійна підготовка)

форма навчання денна/заочна
(денна / заочна)

ЛИСТ ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Робоча програма з навчальної дисципліни Хімотологія та нуль-вуглеводневі джерела живлення силових агрегатів транспортних засобів
(назва дисципліни)

Розробники:

СТ.ВИКЛ.
(посада, науковий ступінь та вчене звання)

_____ (підпис)

Ігор КАРЯГІН
(ініціали та прізвище)

ДОЦЕНТ, К.Т.Н., ДОЦЕНТ
(посада, науковий ступінь та вчене звання)

_____ (підпис)

Сергій БЛИК
(ініціали та прізвище)

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри

_____ двигунів та гібридних енергетичних установок _____
(назва кафедри)

Протокол від « ___ » _____ 20__ року № _____

Завідувач кафедри _____
(назва кафедри)

_____ (підпис)

_____ Сергій КРАВЧЕНКО _____
(ініціали та прізвище)

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Шифр та назва освітньої програми	ПІБ Гаранта ОП	Підпис, дата
142 Енергетичне машинобудування	Оксана ЛИТВИНЕНКО	

Голова групи забезпечення

спеціальності _____ Пильов В.О.

(ПІБ, підпис)

«__» _____ 20__ р.

ЛИСТ ПЕРЕЗАТВЕРДЖЕННЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри	Гарант освітньої програми

МЕТА, КОМПЕТЕНТНОСТІ, РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ТА СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета викладання дисципліни є навчання студентів теорії й практики раціонального використання палив, мастильних матеріалів, технічних рідин і присадок у техніці. Вивчення класифікації нафтопродуктів та хімотологічних вимог до їх якості з позиції сучасних конструктивних особливостей двигунів, машин і механізмів; вивчення хімотологічних законів та закономірностей, що описують процеси у двигунах і механізмах під час застосування палив, мастильних матеріалів і технічних рідин; вивчення експлуатаційних властивостей паливно-мастильних матеріалів і технічних рідин.

Фахові компетентності: ФК-1; ФК-2; ФК-3; ФК-4; ФК-5; ФК-6; ФК-7; ФК-8; ФКС-4-2; ФКС-4-3; ФКС-2-1.

Результати навчання: ПР2, ПР3, ПР4, ПР5, ПР6, ПР7, ПР13, ПР14; ПРС4.1; ПРС4.2; ПРС4.3.

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Попередні дисципліни:	Наступні дисципліни:
Фізика ч.1	Траспортні засоби з двигунами та гібридними силовими установками
Фізика ч.2	Динаміка та міцність силових агрегатів транспортних засобів
Фізика ч.3	Експлуатація та ремонт силових агрегатів транспортних засобів
Хімія	Випробування силових агрегатів транспортних засобів
Вступ до спеціальності: основи двигунів та гібридних енергетичних установок транспортних засобів. Ознайомча практика	Бакалаврський проект
Теорія двигунів внутрішнього згоряння	

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(розподіл навчального часу за семестрами та видами навчальних занять)

Семестр	Загальний обсяг (годин) / кредитів ECTS	З них		За видами аудиторних занять (годин)			Індивідуальні завдання студентів (КП, КР, РГ, Р, РЕ)	Поточний контроль	Семестровий контроль	
		Аудиторні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)	Лекції	Лабораторні заняття	Практичні заняття, семінари			Контрольні роботи (кількість робіт)	Залік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
6	90/3	48	42	24	12	12	РЕ			Е

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до загального обсягу складає 53,3 (%):

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах). Назви змістових модулів. Найменування тем та питань кожного заняття. Завдання на самостійну роботу.	Рекомендована література (базова, допоміжна)
1	2	3	4	5
1	Л	2	Змістовий модуль № 1. Палива для ДВЗ. Вступ. Предмет і задачі курсу. <u>Тема 1. Виробництво палива з нафти.</u> Структура паливних ресурсів. Класи вуглеводородів. Хімічний склад палив для ДВЗ. Пряма перегонка нафти. Деструктивні засоби виробництва палив.	1-7
2	ЛЗ	2	Визначення густини нафтопродуктів	
3,4	Л	4	<u>Тема 2. Палива для ДВЗ з примусовим запалюванням.</u> Експлуатаційно-технічні вимоги до бензинів. Показники, які характеризують випаровування палива: фракційний склад, пружність пару, густина. Показники, які характеризують антидетонаційні властивості палива. Визначення октанового числа моторним і дослідницьким методом. Антидетонатори. Високооктанові компоненти.	1-5
5	ПЗ	2	Показники, які характеризують стабільність палива: індукційний період, смоли. Контрольні показники бензинів та методи їх визначення. Стандарти на бензини. Асортимент вітчизняних і закордонних бензинів.	
6	ЛЗ	2	Визначення фракційного складу палива	
7	ЛЗ	2	Визначення кінематичної в'язкості палив.	
8,9	Л	4	<u>Тема 3. Палива для дизелів.</u> Експлуатаційно-технічні вимоги до дизельних палив. Показники, які характеризують безперебійну подачу палива та сумішоутворення: в'язкість, температура помутніння та застигання. Показники, які характеризують самозаймання та згоряння. Визначення цетанового числа. Показники, які характеризують корозійні властивості палива: сірка, органічна кислотність.	1-6
10	ПЗ	2	Показники, які характеризують схильність палива до нагароутворення: коксування, зольність, фактичні смоли. Контрольні показники та методи їх визначення.	

11	ЛЗ	2	Визначення температури спалаху та запалювання дизельних палив.	1-6
12	Л	2	<u>Тема 4. Альтернативні палива для ДВЗ.</u> Нетрадиційні палива. Газові конденсати, спирти . Палива на основі поновлювальних природних ресурсів. Сучасні технології видобутку та переробки альтернативних палив. Особливості виробництва нетрадиційних палив. Співвідношення основних властивостей традиційних й нетрадиційних палив.	
13	ПЗ	2	Переваги та недоліки альтернативних та традиційних палив для ДВЗ.	
14	Л	2	<u>Тема 5. Палива для газових двигунів.</u> Експлуатаційно-технічні вимоги до палив газових ДВЗ. Газові палива – рідкі та стиснуті. Класифікація газових палив за теплою його згоряння, за способом одержання (природні, промислові, біологічні, газогенераторні), за способом транспортування. Контрольні показники, переваги та недоліки газових палив. Сумішоутворення та згоряння в газових ДВЗ. Водень - перспективне, відновлюване паливо. Переваги та недоліки, способи транспортування. Модульна контрольна робота №1.	
15	Л	2	Змістовий модуль №2. Мастильні матеріали та охолоджуючі рідини. (1 кредит) <u>Тема 6. Загальні відомості про тертя і змащення.</u> Основи гідродинамічної теорії змащення. Граничне та полурідинне змащення. Умови роботи мастил в ДВЗ. Термін служби мастил в ДВЗ.	1-6
16	Л	2	<u>Тема 7. Виробництво мінеральних і синтетичних масел.</u> Виробництво мінеральних мастил, технологічні процеси. Присадки: в'язкісні, маслянисті, миючі, протизадирні, протиокисні. Основні групи синтетичних мастил, їх переваги, маркування.	
17	ПЗ	2	Сучасні технології виробництва синтетичних мастил.	2-9
18	Л	2	<u>Тема 8. Властивості мінеральних і синтетичних масел.</u> Експлуатаційно-технічні вимоги до моторних масел. Показники, які характеризують окислення масел: термоокисна стабільність, прихильність до утворення лаку. Показники, які характеризують корозійні властивості масел: кислотне число, водорозчинні кислоти та луги. Контрольні показники та методи їх визначення. Асортимент, маркування масел вітчизняного та зарубіжного виробництва.	
19	ЛЗ	2	Визначення температури спалаху масла.	2-9
20	ЛЗ	2	Визначення умовної в'язкості масла	

21	ПЗ	2	Визначення індексу в'язкості моторного масла.	2-9
22	Л	2	<u>Тема 9.</u> Пластичні мастила для ДВЗ. Виробництво пластичних мастил. Групи пластичних мастил: антифрикційні, консерваційні, герметизуючі. Контрольні показники. Асортимент пластичних мастил.	
23	Л	2	<u>Тема 11.</u> Охолоджуючі рідини для ДВЗ Експлуатаційно-технічні вимоги до охолоджуючих рідин. Вода, антифризи та їх фізичні властивості. Присадки до охолоджуючих рідин.	4-6
24	ПЗ	2	Використання охолоджуючих рідин для зниження теплонапруженості ДВЗ. Модульна контрольна робота №2. Модуль 3. Реферат.	
Разом (годин)		48		

Примітки

1. Номер семестру вказують, якщо дисципліна викладається у декількох семестрах.
2. У показнику «Разом (годин)» кількість годин буде відрізнятися від загальної кількості аудиторних годин на кількість годин, що відведена на вивчення тем та питань, які вивчаються студентом самостійно (п. 3 додатку 8).
3. У графі 5 вказується номер відповідно до Додатку 14.

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва видів самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання лекційного матеріалу	18
2	Підготовка до лабораторних занять	4
3	Самостійне вивчення тем та питань, які не викладаються на лекційних заняттях	
4	Виконання індивідуального завдання: РЕ	20
5	Інші види самостійної роботи	
	Разом	42

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ РЕ

(вид індивідуального завдання)

№ з/п	Назва індивідуального завдання та (або) його розділів	Терміни виконання (на якому тижні)
1	Реферат	15

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

(надається опис методів навчання)

Використовуються словесні методи навчання (лекції, пояснення, інструктажі), наочні методи (ілюстрації, демонстрації), практичні методи (практичні та лабораторні роботи).

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль реалізується у формі опитування, захисту лабораторних робіт, виконання індивідуальних завдань, проведення контрольних робіт. Контроль складової робочої програми, яка освоюється під час самостійної роботи студента, проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів;
- з практичних (лабораторних) занять, індивідуальних завдань – за допомогою перевірки виконаних завдань.

Контроль виконання курсової роботи включає поточний контроль за виконанням розділів роботи та захист перед комісією.

Семестровий контроль проводиться у формі заліку (з оцінкою).

Студент вважається допущеним до семестрового контролю з навчальної дисципліни за умови повного відпрацювання усіх практичних, лабораторних занять.

Засоби для проведення поточного контролю

Коли проводяться (№ занять)	Варіанти і зміст модульних контрольних робіт (контрольних робіт)
1	2
8-й тиждень (17)	Модульна КР №1 Палива для двигунів внутрішнього згоряння.*
15-й тиждень (24)	Модульна КР №2 Мазильні матеріали та охолоджуючі рідини.*

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ, ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ТА УМІНЬ (НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS)

Таблиця 1. Розподіл балів для оцінювання поточної успішності студента

Поточне тестування та самостійна робота (семестр 4)							Сума
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 3	
T1	T2	T3	T4	T5			
10	15	15	10	10			
Змістовий модуль 2						РЕ	
T6	T7	T8	T9	T10	T11		
5	5	5	5	3	2	20	
							100

T1, T2, ... – номери тем змістових модулів.

Таблиця 2. Шкала оцінювання знань та умінь: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 ... 100	A	відмінно
82 ... 89	B	добре
74 ... 81	C	
64 ... 73	D	задовільно
60 ... 63	E	
35 ... 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 ... 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. (надається перелік складових навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни та посилання на сайт, де вони розташовані)

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

№ п/п	Назва підручників, навчальних посібників, методичних вказівок, каталог інформаційного і матеріального забезпечення
1.	Горбов В.М. Енергетичні палива: Навчальний посібник. - Миколаїв: УДМТУ, 2003. - 328 с.

Допоміжна література

2	Двигуни внутрішнього згоряння: Серія підручників у 6 томах. Т. 1-6. / За ред. А.П. Марченка та А.Ф. Шеховцова. – Харків: Прапор, 2004.
3	Абрамчук Ф.І., Гутаревич Ю.Ф., Долганов К.Є., Тимченко І.І. Автомобільні двигуни: Підручник – К.: Арістей, 2004. – 476 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

1. Сайт кафедри ДВЗ
<http://web.kpi.kharkov.ua/diesel/vidannya/>
2. <http://library.kpi.kharkov.ua/> - науково-технічна бібліотека НТУ «ХПІ»